Ч. 254 (10.931).

Після конфіскати — другий наклад

Львів, вівторок 16. листопада 1926. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Отворення соймової сесії.

Як відбулося отворення сесії. — Експозе мін. Чеховича. — Внесення на знесення пресового декрету. — Внесення Українського Клюбу на недовіря для уряду.

Варшава, 14. листопада 1926.

Вчора відбулося на замку святочне отворення сесії обох парляментарних тіл: сойму і сенату. В салі зібралася невеличка скількість послів і сенаторів (з Пяста, З. Л. Н., Визволення, Клюбу Праці, частини Н. П. Р., Німців і 5 Жидів) і в їх присутности відчитав през. Мосціцький коротку формулку, якою отворив сесію. Ціла парада не тягнулася довше чотирьох хвиль.

Всі присутні (ок. 140 послів і 40 сенаторів) стояли, бо на салі не було ні одного крісла. Так порадив собі уряд з опором деяких клюбів, що не мали охоти стояти при отворенні законодатних тіл... Абсентувалися всі без вимку члени Українського Клюбу, Білоруського Клюбу, комуністи, незал. хлопська партія і ППС., а також поодинокі посли з инших клюбів. Отворення сесії відбулося точно в год. 2. попол.

Перше засідання сойму отворив марш. Ратай в год. 5. Ціле те засідання виповнила довга промова міністра скарбу Чеховича, що не викликала найменшого враження, тимбільше, що його мало хто й чув.

Мін. Чехович обговорив докладно бюджет, що виказує 1,,898,619,975 зол. у видатках і 1,,899,252,571 зол. у запроєктованих приходах. Бюджет на рік 1927/28 перевищає квартально бюджет з 1926 р. на 4 відсотки. Цей зріст неуникнимий тому, що за той час зросли ціни. Замкнення прелімінаря цифрою 1.898 міліонів золотих вимагало й так сильного обмеження видатків. Опісля мін. Чехович обговорив подрібно приходи й видатки поодиноких міністерств і перевів аналізу цілого бюджету. При кінці заявився за боротьбою з доріжнею й обговорив вигляди Польщі на одержання закордонної позички.

При кінці засідання зголошено ріжні внесення й інтерпеляції. Майже всі клюби внесли протест проти драконського пресового закону.

Український Клюб зголосив також внесення на скасування президентського декрету, який обмежує зовсім свободу преси. Повище внесення, як і анальогічні внесення инших соймових клюбів, переслано до правничої комісії. Марш. Ратай, відсилаючи внесення до комісії, зазначив, що сойм сумнівається дотично формальної натури тих внесень. Марш. думає, що такі сумніви можна буде обговорити на правничій комісії.

Окремо Український Клюб поставив внесення на уділення заяви недовіря теперішньому урядові.

Personalia.

Мін. Морачевський піддався ухвалі центр. комітету ППС. остільки, що зголосив виступлення з ППС. Він повідомив пос. Дашинського письменно, що складає свій мандат до сойму і своє членство в начальній раді партії. Листом цим займеться центральний виконавчий комітет ППС. на найближчому засіданні. Чи прийде з того приводу до розламу в партії, невідомо. — Становище станиславівського воєводи обійме після Де Льожа дотеперішній варшавський віцевоєвода Корчак.

Комплікації в німецько-французьких переговорах.

Париж, 14. листопада 1926.

В німецько-французьких переговорах у справі роззброєння наступив несподіваний зворот. Французький уряд, що віддавна переказання військової контролі Німеччини Лізі Націй робив залежним від докладного вияснення компетенції Ліги, тепер зажадав, щоби контролю в Надрені комісія виконувала постійно, а не часово, як цього домагається Німеччина. Домагання це вважає Німеччина невластивим інтерпретуванням уступу 216. версайського договору і має звернутися до міжнародного трибуналу в Газі, щоби видав міродатне пояснення в тій справі.

Шахтарі приняли предложення уряду.

Льондон, 14. листопада 1926.

Конференція делегатів шахтарів переслала поодиноким округам урядові предложення з порученням приняти їх. Поручення це ухвалено 432.000 голосами проти 352.000.

Арештування словінського посла.

Відень, 14. листопада 1926.

Словінського посла до італійського парляменту, Вільфана, арештовано вчора в Римі. В білгородській скупштині викликало це велике обурення. Посли словінської нац. партії внесли до Нінчіча інтерпеляцію, щоби поробив заходи для негайного звільнення Вільфана.

Протест до Мусолінія проти арештування словін. посл.

Варшава, 14. листопада 1926.

Вчора вислано до Мусолінія таку телеграму: Беніто Мусоліні! През. уряду, Рим. Обурені глибоко арештуванням посла д-ра Вільфана, през. двох конгресів нац. меншостей Европи, протестуємо отсим рішучо проти насилування права боротьби за свободу народу. Домагаємося негайного звільнення речника змагань угнетених народів до кращої будуччини. Підписали посли: Кобизицький (Український Клюб), Єремич (Білоруський Клюб), Тарашкевич (Білор. Громада), Гартгляс (Жидів. Клюб), Тіш (Клюб Нім. Зєдинення). Серебреніков (Російський Клюб). Учасники конгресу: посли Грінбавм, Тернер, Зільбершайн, Вайнцігер, Кронік, Васильчук. Сенатори: Гасбах, Навман, Гребе, Черкавський, Левчанівська. Телеграму вислано у французькій мові.

Гінденбурґ уступить!

Берлін, 14. листопада 1926.

„Вельт ам Монтаг" повідомляє, що Гінденбурґ задумує зректися уряду президента Німеччини в осени слідуючого року. Часопис зазначує, що правиця старатиметься вплинути, щоби Гінденбурґ лишився на свому становищі.

Повстання на Джаві.

Льондон, 14. листопада 1926.

Останні вісти з Джави стверджують, що повстання досі не опановано. Залізничі шляхи і телеграфічна комунікація до Батавії перервані. Повстання зорганізувало комуністичне товариство маляйських студентів, які як стипендисти голяндського уряду вчилися в університеті в Лідсі. Повстанці хочуть утворити незалежну маляйську державу, що обіймалаб острови Джаву, Суматру, Борнео і Целебес.

Відкриття памятника Шопена у Варшаві.

Варшава, 14. листопада 1926.

Нині в 12. год. в полудне відкрито тут памятник Шопена (твір артиста Шимановського). На відкритті був президент держави. Промови виголосив м. ін. французький амбасадор Лярош, а італійський посол Мальоні відчитав телеграму від Мусолінія. Закордонні делегації зложили вінці.

Вихованок бурси Костюшка бандитом.

Після застрілення Ломніцького.

Комісаріят львівської поліції веде енергійно слідство, щоби сконстатувати бандитську минувшину вихованка бурси ім. Костюшка Ломніцького, застріленого перед кількома днями. Стверджено, що Ломніцький доконав двічи влому при вул. Потоцького ч. 60, де живе його бабуся. У камениці тій, в мешканні інжинира Штенцля, забрав богато цінних предметів вартости около 2.000 долярів. Забрав там також револьвер із 20 набоями, який інж. Штенцель тепер пізнав як свою власність. Стверджено, що Ломніцький давав гроші, які мав із продажі крадених річей, дівчині легких обичаїв Ядвізі Ґжендзєль, яку обсипав цвітами й коштовними дарунками. Комісар поліції Конарський переслухав Ґжендзєлівну в шпиталі заразливих (венеричних) недуг, де вона є на лічениі і вона зізнала, що закопала даровані їй Ломніцьким перстень і бранзолєтку в шпитальному городі. І дійсно комісар викопав у городі дуже цінну золоту бранзолєту з шафірами і брилянтами і великої вартости золотий перстень з брилянтом. Обі ці дорогоцінности походять із крадежі в інжинира Штенцля. З дорогоцінностей, украдених в інжинира, бракує ще богато. Ґжендзєлівну арештовано. Військові власти ствердили, що Ломніцький вже двічи дезертерував, а навіть сидів за дезерцію шість місяців.

Від себе подамо одну тільки скромну увагу: Чого то не виписувалаб „патріотична" польська преса, якби щось подібне скоїлося з вихованком якої-небудь української бурси!

Забута країна.

Львів, 15. листопада 1926.

Широка смуга, що простягається між Балтійським і Чорним морем, смуга, що обіймає Виленщину, західну Білорусь, західно-українські землі, північно-східну Буковину і Бесарабію, є тим тереном, на якому стирається Схід і Захід, на якому йде завзята боротьба між пануючими і опанованими, на якому найрізкіще виступає неполадлана, до краю загострена національна проблема з маркантним соціяльним відтінком. Початкова побіда Заходу, якого представником виступає тут Польща, Заходу, що містить в собі богато елементів Сходу, починає хитатися, не зважаючи на всі дотеперішні „законні" і явочні прийоми. Досі прибиті і числом невеличкі виленські національности починають організуватися, на кожному кроці ставлячи чоло польському походові. Західно-білоруські партії (християнсько-демократична Є. Станкевича, „Селянський Союз" Єремича й особливо Білоруська Громада проф. Тарашкевича) після довших вагань стали на твердий ґрунт. Білоруське селянство, серед якого довгий час герцювали польські селянські партії (особливо „Визволенє"), притягаючи його своїми соціяльними гаслами, сьогодні всеціло найшлося в рямках білоруських політичних організацій. Цікавою є метаморфоза, яку перейшов найвидніший з білоруських діячів, пос. Б. Тарашкевич. Колишній полякоман, опісля білоруський націоналіст польонофільської закраски, в зустрічі з дійсністю розчарувався святочними покликами-гачками, час до часу витяганими Поляками на ловлю наївних і легкодухів. А розчарувавшись, найшовся на крайному крилі білоруського громадянства, фронтом різко зверненому проти сучасної Польщі. Білоруська Громада, в якої рядах сьогодні ділає пос. Тарашкевич, викликує затрівоження серед усіх польських чинників, від найправіших до найлівіших. В розмірно короткому часі ця організація оснувала на Білоруси до 500 своїх гуртків, вибиваючи з білоруського села „Визволенє", яке там було твердо всадовилося.

Також на Поліссі білоруські й українські політичні організації прочищують терен, усуваючи звідтіля польські соціял-патріотичні й демагогічні партії („Визволенє" і ППС.). Похід польських партій (вшехполяків, пястівців, визволенців і ппесівців), які в перших роках з нечуваним розгоном кинулись були на Волинь, зробив там дуже слабі поступи і нині находиться вже у відвороті. В Галичині польські партії і їх „хлібоїдські" прихвостні не вспіли вдертися в селянську гущу. В один час заходила небезпека поширення впливів брилівщини на частину нашого селянства (після „тріюмфального" повороту Бриля з Росії й

Red. czas. „Dilo" Pr. 522/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 250 (10927) z dnia 11. listopada 1926 pod tytułem „W obronie swobody prasy" od początku artykułu do słów: „Protest" włącznie — zawiera znamiona zbrodni z § [illegible] u. k., uznał dokonaną w dniu 10. listopada 1926 konfiskatę za uprawnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 i [illegible] do [illegible] za [illegible] 1926. [illegible] zł. — Lwów dnia 11. listopada 1926. Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 510/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 249 (10926) z dnia 10. XI. 1926 r. pod tytułem: „Miż Schodom i Zachodom" ustępy a) między słowami: [illegible] b) między słowami: [illegible] Nacionalne, ustępy c) od [illegible] do końca artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u. k., uznał dokonaną dnia 9. listopada 1926 konfiskatę za uzasadnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17 grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 [illegible] zarządzenia za przestępstwo [illegible] grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 11. listopada 1926. Hawel.

3) Взивається всіх студентів (ок) Українців Яг. університету вступити в члени У. С. Г., щоби скріпити сили українського студенства.

4) Беручи під увагу незавидну долю українського студентства, апелюємо до українського громадянства прийти йому з матеріяльною допомогою, вступаючи в члени кооперативи „Студентська Самопоміч".

5) Стверджуючи велике значіння товариств „Рідна Школа" і „Просвіта", взивається всіх студентів (ок) вступити в члени та взяти діяльну участь у працях цих установ.

По уділенню абсолюторії уступаючій управі вибрано нову, в склад якої увійшли: 1) голова Лятишевський Мирон, 2) I-ий заст. голови Бачинський Михайло, 3) II-гий заст. голови Демчук Антін, 4) секретар Сафіян Олександер, 5) скарбник Городиський Ілярій, 6) бібліотекар Карпинціяна Станіслава, 7) господар Ясеницька Марія.

Дописи.

Збараж. *(Кооперативне свято в Добромірці).* В суботу 6. листопада ц. р. відбулося в Добромірці кооперативне свято для Добромірки, Гущанок, Лозівки й Ободівки заходом кооператив, істнуючих у тих громадах. В год. 9. рано відправив місцевий парох о. Лев Юрчинський, відомий громадянський діяч у Збаращині, торжественну Службу Божу в Гущанках, в часі котрої виголосив проповідь про наші народні обовязки в біжучому місяці, порушуючи головно справу збірок для інвалідів і справу збірок на будову „Українського Дому" в Збаражі. Після церковної відправи уформувався похід при участи понад тисячки людей і маршом прийшов під будинок читальні „Просвіти" в Добромірці, де відбулося кооперативне свято. Відкрив його о. Лев Юрчинський як голова надзірної ради кооперативи „Надія" в Добромірці, після чого д-р Степан Баран з Тернополя виголосив реферат про сучасні потреби й завдання нашої сільської кооперації. По рефераті д-ра Барана складали привіти прибувші на свято відпоручники: д-р Гамаль від філії „Просвіти", Кружка Рідної Школи УПТ. й „Українського Дому" в Збаражі, інж. Стрільбицький від Повітового Союзу і „Народного Дому" в Збаражі, д-р Яворський від кооперативи і читальні „Просвіти" в Новому Селі і п. Угринчук від складу Народньої Торговлі в Збаражі. Цілість свята зробила на присутніх дуже корисне враження і рішено такі свята в будуччині відбувати правильно що року для поглиблення і скріплення сільської кооперативної організації, котра в Збаращині ще не вповні викінчена. Оснований недавно Повітовий Союз веде вправді дальше кооперативну організаційну роботу і має на меті основати в Новому Селі окремий відділ для організації і люстрації кооператив Новоселечини (20 кооператив на 24 всіх громад — в збаразькому судовому повіті всього 15 кооператив) і отворити товарову складницю для них у Підволочиськах. Кооперативне свято в Добромірці закінчилося вечером аматорським представленням „Ясні Зорі".

Надвірна. *(З наших гараздів).* Велика у нас біда з податками: бо щораз нові! От на парохів наложено 1) дороговий податок ще торік і стягається його. Цього року знов свіжий податок 2) комунальний — від гектара 1 зол. п. Також добрий! А ще який буде? Річ у тому, чи має право повіт. виділ накладати такі податки? І чи парохи мають обовязок їх платити? Дорогу псують тисячі фір, що вивозять дерево з лісів і тартаків, а також самоходи і всякі нафтові підприємства. А за те і на те мусимо платити ми! Люде стогнуть і упадають під тягарем податків, бож мають їх більше, як подостатком: 1) грунтовий, 2) доходовий, 3) дороговий, 4) комунальний, 5) польська асекурація. До того слід додати ще шкільне, громадське, повітове, поліційне, бо й на тих треба складати, а крім того і на акушерки і всякі инші драчки... Не стає чоловіка на те все — тай годі! От такі наші гаразди, в осьмім році нашої приналежности до Польщі!

З судової салі.

Ще безсмертний фортепян.

На днях одержав д-р Степан Баран в Тернополі як процесовий повновласник позиваючих товариств „Українська Бесіда" і „Тернопільський Боян" в Тернополі вирок апеляційного суду у Львові з 20. жовтня 1926 до ч. Вс. II. 25/26 проти пізваного Офіцерського Клюбу 54 п. п. і гарнізону в Тернополі про видачу фортепяну, котрим апеляційний суд під проводом апел. судді Гайдера при співучасти апеляційних суддів Грабовського і Местера не взяв під увагу апеляції пізваного клюбу і в цілости затвердив вирок окружного суду в Тернополі з 11. лютого 1926 р. до ч. С.д I. в 34/23/49, признаючи позиваючим товариствам кошти апеляційного поступовання.

В мотивах вироку піднесено, що апелянтові не вдалося переведення ні одного доказу на його твердження, навпаки—повновники перевели вповні доказ власности спірного фортепяну, як і факт, що він був у посіданні пізваного клюбу, котрий в його посідання прийшов у спосіб безправний і самовільний, без збереження постанов закону про річеві реквізиції. Взагалі в данному випадку не було ніякої реквізиції, що ствердило староство в Тернополі і міністерство військових справ на жадання апеляційного суду, а фактично фортепян дістався до рук польської військовости в цей спосіб, що в 1919 р. тодішній командант міста Тернополя капітан Квятковський вислав відділ узброєних польських жовнірів до хати пок. радника Перуна, який переховував фортепян позичаючих товариств, які силою забрали з його мешкання фортепян для Офіцерського Клюбу, що має його досі, а в останніх часах віддав його до ужитку для військового кіна „Марс" у Тернополі. Офіцерський Клюб має внести ревізію до найвищого суду, хоч формальних процесових причин до цього нема і процес протягнеться ще пятий рік, але позиваючі товариства, маючи два однозвучні вироки, зажадають тепер в дорозі екзекуції видачі фортепяну. Характеристичне, що військовий суд у Варшаві зажадав тепер відпису позву, відповіди і всіх вироків у повищій справі.

Всячина.

Ювилей париської біржі. Святкує свій 100-літний ювилей париська біржа — один з найбільших центрів людських пристрастей одного з найбільше пристрастних міст сучасного світа. Яка іронія! Її почали будувати на такім невиннім місці як територія жіночого монастиря, в р. 1808., а скінчили щойно 6-го листопада 1826 р. Це так сказати: її офіціяльна дата, бо її історія йде взад аж до 1141 р. за Людовика VI., коли біржевики збирались на „Великім Мості", пізніше на т. зв. „Мості Виміни". В 1647. р. коли цей міст перебудували, на ньому появились будинки банків і міняйли грішми. Коли і ці доми щезли, вони перенеслись на инше місце. За революції збирались у Люврі, а до 1809 р. навіть у... костелі „Матери Божої Переможниці" (Notre Dame de Victoire). В 1800. р. Наполеон вибудував новий біржевий будинок за 8 міл., але швидко там було за тісно. Його поширили щойно в 1906. р., згідно з пляном Наполеона, але хто нині ввійде до цієї гарної грецької святині, побачить, як там душиться в натовпі армія жерців на службі бога Мамони. Париську біржу окружає своєрідна дільниця, віддавна з нею звязана: контори, редакції специяльних торговельних газет, ресторанчики для біржевиків. Біржа є термометром щоденної горячки французького життя. Курс франка — це перше і останнє гасло політики.

З життя товариств та установ.

Сходини С. У. А. в Коломиї.

Дня 7. листопада відбулися в салі Народного Дому в Коломиї сходини адвокатів, членів Союзу Українських Адвокатів коломийської і станиславівської делегатури. На 41 членів цих обох делегатур прибуло 23.

Про перспективи української адвокатури реферував адв. д-р Андрій Чайковський з Коломиї і д-р Роман Домбчевський, адвокат з Миколаєва. Оба референти представили невідрадні перспективи української адвокатури при теперішньому переповненні адвокатського стану, як також ізза недостачі оборони інтересів того стану самими адвокатами Українцями і слабої підтримки адвокатського стану широкими кругами української суспільности. Одним з засобів поправи відносин української адвокатури є утворення сильної станової організації, якою повинен бути С. У. А. Тому обовязком кождого адвоката стати членом тої організації. Другим важним завданням української адвокатури є старатися всякими способами, також шляхом політичних організацій, до яких вони належать, щоб українське громадянство удавалося до своїх, а не до чужих адвокатів.

Реферат п. з. „Права української мови в урядах" виголосив адвокат д-р Лев Бачинський зі Станиславова. У свойому рефераті бесідник підчеркнув, що українські адвокати не боронять як слід прав української мови в урядах і вдоволяються тільки формальним внесенням позвів в українській мові, а не зважають на те, що уряди на ті письма відповідають з правила в польській мові.

Оба реферати викликали незвичайно живу дискусію. Ухвалено резолюції по думці референтів. Між иншим завізвано всіх товаришів адвокатів, що ще не є членами С. У. А., щоб негайно вступили в члени, заплатили членські вкладки і зложили 15 зол. на похоронний фонд. Також у справі „Правничого Часопису" ухвалено завізвати всіх адвокатів, щоб негайно зложили одноразово 5 ам. долярів на видавничий фонд згаданого журналу.

Оповістки.

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Понеділок 15. XI. — Чортків.
Второк 16. XI. — Тлусте. 2-2

Товаришки з семинаря У. П. Т. у Львові, котрі здали матуру в 1916 році, прошу негайно при лати свої адреси в ціли порозуміння щодо товариського Зїзду. Хто знавби адресу Марійки Стецишівної або П. Онишкевич, хай долучить до своєї на адресу: Мелянія з Гевків Гевакова, Львів, вул. Чарнецького 26. 894 3-3

З лікарського Товариства. Відчит д-ра Барвінського про буракомоч відбудеться в вівторок дня 16. ц. м. о 7 год. вечером в домівці Т-ва. 1—2

-ний гарний спів, якого Ви там ніколи не вчуєте.

„Щодо зовнішнього вигляду Київа — то він зовсім український. По внутрішньому змісту наша Мекка покищо українська тільки в більшости (50 60 прц.). Та взагалі Київ найбільше розмосковщений з усіх наших більших міст. Одною з немаловажних причин такого стану Київа є між ин. те, що чи не кожний український інтелігент старається всіми силами ос-сти або переїзти до Київа. Це має згадану вище добру сторону, але загально беручи — це недобре бо нам треба наших свідомих людей усюди, особливож в інтернаціональній Одесі, яка ставиться найбільш ворожо до українізації. А вонаж мусить також піддатися тому елементарному змаганню українства — і наша річ цей процес прискорити. А прискорить його тільки інтенсивна, ідейна праця нашої інтелегенції. В тому напрямі великі заслуги має інтелігенція з Галичини, яку й спрямовують найбільше до Одеси.

„Харків українізується теж, хоч не в таких розмірах, якби бажалося. Але за якийсь час ми його таки зробимо українським містом, подібно, як це зроблено з Полтавою, Камянцем, Винницею, Черниговом і иншими, що є чисто українські. Перед веде в цій ділянці Полтава, де відсоток українського елементу найвищий. Загалом у нас тепер українізація — найголовніша справа і тільки чуєш розмови, що про неї.

Дуже мені подобається українська опера. Я вже був у Харкові на „Кармен“ в перекладі Миколи Вороного. Незабутнє враження, бож Українці першоклясні маестри в театрі! Дуже гарно представляється зі своїми модерними річами „Березіль“ Л. Курбаса, щось на зразок б. Московського Худ жнього Театру. Досить поширений у нас і балет, а найбільше „Дон Кіхот“ та „Лебедине озеро“. Вже маємо і свої пріма-балерини.

„Щодо шкільництва, то по селах воно чисто українське, а в більших містах ріжне. Вищі школи зукраінізовані найкраще в Київі, потім іде Харків, а на останку Одеса. Вищі школи в Полтаві та Камянці зукраінізовані зовсім.

„Скажу ще, що будинки по містах, з окрема в Київі, що були зруйновані, частинно відбудовані, а деякі знесені. Написи по містах і селах в українській мові, тільки деинде (по великих містах) є рівнобіжно і російський текст.

„Життя в Київі таксамо дороге, як у Львові, за виключенням мануфактури й обуви, які значно дорожчі. В Харкові віктуали дорожчі на яких 50 прц. Це пояснюється великим скупченням тут людей. Подумайте самі: число мешканців Харкова вже перейшло цифру 500.000. Сказано — столиця України! Як би столицею був Київ, то сьогодні мав би вже мабуть з міліон населення..

„Відношення до наукових робітників гарне. Уряд пособляє науці. Тоді як на Україні в Харкові професор вищої школи має за одну дисципліну 200 карбованців, то РСФСР платять тільки 130 карб. Тому й почінається наплив російських професорів на Україну, явище для нас не конче корисне, бо професори з Росії не хочуть піддаватися українізації.

„Щодо настрою населення — то Українці найбільше сушать собі голови справою українізації. А загально — тут американізм, але далеко не чистої води, а так з українським душком“.

Дещо з наукового життя.

Голова Укрголовнауки проф. Яворський в розмові зі співробітником „Пр. Правди“ подав такі інформації про справи наукового життя: Пролетаризується склад наукових аспірантів; до 70 прц. є їх робітничого та селянського походження. Кількість Українців серед аспірантів становить по Україні 50 прц., у Київі — 90 прц. У Київі відкоиається кілька нових катедр, між ин. катедра марксизму, за проводом Летвіна, при якій працюватиме 10 аспірантів. Приготовляється заснування інституту матеріяльної культури. Проектується скликання в Київі Всеукраїнського Наукового Зїзду. Асигновано 36.000 карб. на закордонні наукові командіровки. Налагоджуються звязки між УАН. і закордонними науковими институціями, а в тім також з науковими інституціями Зах. України. Приготовляється організація музейного городка у Лаврі в Київі. Працюється над зміною статуту УАН.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашого часопису прикрашене пятьома білими цятками в передовиці „Наш парлямент“, з якої вирізано із середини 70 рядків. Є це 109. чергова конфіската в цьому році.

— **Враження з радянської України.** Нашим справозданням з відчиту д-ра К. Студинського п. з. „Новий світ“ про враження з Радянської України покористувався краківський „Час“ передрукувавши його дня 4-го ц. м. п. з. „З Київа“ і ужгородська „Свобода“ п. з. „Із совітського раю“ дня 11-го ц. м. У „Часі“ перекручено одну подробицю, буцім-то вуличні діти напали на самого д-ра Студинського.

— **Новий дім чина св. В. В.** У Скрентоні Па, в Злучених Державах, основано, як подає „Нова Зоря“, новий дім (відділ) чина св. Василія Великого.

— **Ucrainica.** У „Прагер Прессе“ з дня 12-го ц. м. ч. 310. находимо у відділі „Slavische Rundschau“ згадку про смерть Льва Лотоцького, і про дві статті про взаємини України до Росії поміщені в „Славянській Бібліотеці“, яку видає славянське Т-во в Софії: д-р Н. Бодчева „До питання про самостійність України“ і проф. П. М. Богаєвськог „Прилучення Малоросії до московського царства“. — У „Slovanský Přehled“ ч. 7—8 р. 1926 находимо статтю д-р Івана Брика „Іван Франко, Листок до історії українсько чеських взаємин.“

— **Курс для освіти громадських дезинфекторів.** Львівський міський фізикат уладжує від 22-го до 29-го листопада ц. р. безплатний курс для освіти громадських дезинфекторів. Вислані на цей курс люде від управи громади або магістрату свого міста одержать безплатний нічліг і безплатну науку, а коли здадуть іспит, свідоцтво. Подорож до Львова і утримання в місті мусять узяти на себе або громади самі або ті, що їдуть. Міський фізикат, куди треба зголошувати кандидатів (пл. Домбровського 3.), також добровольців, приймає тільки грамотних, а вважає, що найкращими сільськими кандидатами повинні би бути громадські урядовці, поліцаї, пожарники..

— **Повінь свят.** Ніде, здається, нема нині в Европі стільки свят, що в польській республиці. Самих державних уже є кілька: конституція 3-го мая, день оборони польських земель (із Львовом включно), роковини повстань, день невідомого жовніра, цього року прийшло ще нове свято: день звільнення Німцями марш. Пілсудського з магдебурської твердині! — просто не зрахуєш! На день 13-го і 14-го ц. м. має шкільна молодь (після недавних трьох днів вільних з нагоди смерти куратора Собіського) узяти знову участь у новій манифестації: це 200-ліття канонізації св. Станіслава Костки. Уже в пятницю вечером 12-го, почалось свято ілюмінацією ратуша. Ніколи ще Львовяне не бачили так освіченої ріжі. На вулицях, по камяницях і приватних балачках чути було звідно „З якої це нагоди?“ „У честь св. Костки!“ „Костки? 9; процент мешканців переглядались допитливо і кожний жде, аж другий, сміливіший висловить своє здивування, що не знає про цього святого нічого і що ось-ось недавно ілюмінували ціле місто в честь св. Франца з Асізі. О, республико ХХ-го століття, о, освіто, о, сучасна молоді! як ми заздримо тобі, що не х димо нині до школи!

— **Похорони і вуличне видовище.** У Львові часто повторяється таке як ще: на якійсь вулиці рух трамваєвий зупиняється. Що таке? Идуть похорони. Явище природне. Ніхто не може протестувати проти віддання останньої пошани навіть найбільше сірому покійникові, тим, що на вулиці на хвилину-дві все стане. Але прошу уявити собі таку картину: в пятницю перед військовим шпиталем на Личаківській вулиці всю вулицю займає відділ війська з гарматами. Ждуть, заки із шпиталя винесуть домовину полковника. Уся личаківська лінія спаралізована на дві години. Трамвай стоїть гусаком за трамваєм. Від 1-ої до 2-ої год., коли вся шкільна молодь і урядовці вертаються до хати, все мусить мандрувати пішки, на окраїни міста. Так немов би зорганізоване військо не могло лишити вільно трамваєвої лінії. І не тільки військо. Досить кількох хоругов і двох дяків, щоби загородити пів дільниці на пів години. І є люде, які гадають, що це є необхідне для пошани похоронного походу. Тимчасом це має зовсім протилежні наслідки. Тоді, коли повинен панувати якнайбільше святочний настрій, посторонні люде, що не знають у чому діло, несподівано зупинені на дорозі, вискакують з трамваїв, розмахують руками, кричать, хвилюються, сиплються навіть лайки на адресу тих, що забирають їм дорогий час. І замісць пошани для покійника та похоронного обряду виходить вулична метушня. Видко, що і магістрат, і ті, що займаються похоронами, дивляться на це все инакшим оком...

— **Найшли собі на місце.** Цієї неділі збирається польський монархістичний конґрес в одним невеличкім містечку, але славним своєю назвою... Морди. Ті наші хруні, що зробили з польськими монархістами союз, Ольховий і Винничук, повинні туди безумовно поїхати.

— **2000 моноклів.** Университет у Глесґові приймав цими днями святошно свого нового почесного льорда-ректора, яким є — Остен Чемберлен, міністр закорд. справ. 2000 студентів вийшло йому назустріч на залізницю, всі з хризантемами в петлицях і... з моноклями (Відомо, що Чемберлен носить монокль). Чемберлен щиро сміявся з такого жарту. Його піднесли вгору на руках і процесія з горіючими смолоскипами пішла в напрямку університету. Деякі студенти вкрили свої голови рушниками, в честь того, що Чемберлен є кавалером ордеру — прошу не сміятись! — Лазні. Коли на другий день почесний ректор прийшов на інавгураційний виклад, моноклів було ще більше. Місцеві оптики випродали весь свій запас. Що сказали би професори инших університетів і публична опінія, як би студенти зважились наслідувати свого ректора, прибравшись на виклад нпр. у характеристичний циліндер або парасолю для його звеличання?

— **Тайна довгого життя.** Помер в ірляндськім селі Кростар один з европейських ветеранів Уілієм Сміт, уроджений у 1801 р. Недовго перед смертю він дав відповідь репортерові одного часопису про свій секрет довговічности: „Не женіться раніше як у 60-ім році життя, їжте доволі, але тільки просту страву, пийте щоденно трошки алькоголю, не вставайте занадто рано, спіть зовсім голим і годовно не нервуйтесь абичого“. На жаль, більшість нас могла би додержати легко хіба одної його ради: щоби спати голо — і то не з гігієнічних причин, а економічних.

— **Хто такий Нобель?** Цього року минає 31 літ від хвилини, коли помер основник найбільших світових нагород за літературні та наукові праці, шведський хемік Альфред Нобель. Помер у своїй віллі в Сан-Ремо, на серце. Лишився славним не лише як винахідник динаміту, але як меценат... як довго шведська корона вдержить себе перед недугою інфляції. Він володів, мов рідною, ще й англійською мовою і писав поезії ідеального полету. Мав знати всього Байрона на память. Продовжував працю батька, який теж цікавився хемією. Нобелеві вдалось злучити винайдену ним у 1866 р. нітрогліцерину з якимсь елементом і цим найшов експльозійний середник. Найдений динаміт був висланий спершу в Америку: в 1868 р. винахідник основував у Сан-Франціско свою фабрику. Вернувшись в Европу основував її філію в Празі. За цим пішов Берлін, Париж, Льондон. Нобель мав 40 літ і був паном світа. Міліони плили до нього з Европи та Америки, але він лишився надалі мрійником та ідеалістом. Цікавився вічно літературою, англійською, французькою, німецькою, російською. Одночасно працював над удосконаленням свого винаходу і в 1888 р. винайшов бездимний порох „балліт“, 11. р. 1884. вибудував у Цюріху хат виключно з алюмінія. Смерть його брата в 1896 р. зробила його гіпохондриком: від того часу він носив постійно при собі апарат до мірення свого живчика. Не оженився, жив самотно, як чудак, тільки з одним слугою. Його винахідчий дух не знав стриму. Число патентів зложених ним у самій Англії рівняється 129. Жив для ідеї служити людству своїми винаходами і придбаним майном.

— **Світова хроніка.** Французька Академія Наук признала цілий ряд нагород. Найбільшу з них, імени князя Монако Альберта, в сумі 100.000 фр. дістав відомий подорожник Жан Шарко, який працює тепер над викінченням пароплаву для океанографічних експедицій. „Премію „Монтіона“ з механіки одержав професор університету в Софії Кирило Попов. — У празькім національнім театрі давали премієру опери Берга, проти якої частина публики і вулиці сильно протестували. Ці демонстрації так понервували синдика Праги д-ра Ванека, що він упав мертвий від апоплексії. — Паризька поліція заборонила будувати на дахах приладдя для світляних реклям, мотивуючи це тим, що ця будова є самовільним підвищенням первісного проекту будівель, урядово затвердженого. — Велику сензацію викликали в американській пресі ревеляції про те, що автомобілевий король Форд фінансував подорож румунської королевої до Америки. Він узяв на себе кошти видатків її подорожі в сумі пів міліона долярів. Форд оплачує утримання королевої і її всієї дружини. Мешканці міста Ванкувер, дізнавшись про це, приняли королеву дуже холодно і чимало з них не прийшли на офіціяльний бенкет в її честь.

Студентські справи.

З діяльности „Української Студентської Громади“ в Кракові.

Вороже й нетолерантне відношення польських університетських властей у Львові спрямувало нашу молодь, що шукала вищої освіти, до Кракова, який є під сучасну хвилю одним із більших центрів скупчення нашого краєвого студентства. З початку незорганізоване, розбите та поділене на ріжні гуртки, як під оглядом ідеольогічним, так і під оглядом тактики щодо українського приватного університету, вкінці обєдналося в „Українську Студентську Громаду“, яка за протяг 2-ох літ свого існування може похвалитися значними успіхами й досягненнями, як це виказали III-ті звичайні загальні збори У.С.Г., що відбулися 24. жовтня н. р. Зі звіту управи, як і поодиноких референтів, видно було, що управа старалася оживити „Громаду“ і вказати шляхи організації та діяльности поодиноким своїм секціям. Найбільше зроблено в культурно-освітній ділянці, бо в протягу шк. р. 1925/26 відбулося 27 рефератів та дискусій на ріжні фахові й актуальні теми. „Громада“ взяла визначну участь в улаштуванні свята в честь Т. Шевченка та свята української культури, а власними силами устроїла академію з нагоди десятиліття смерти Ів. Франка. Співпрацьовано й удержувано близький звязок зі всіми місцевими українськими товариствами, як: Просвіта, Союз Українок, Кружок Рідної Школи і Громада Студентів-емігрантів з Вел. України.

Послідовно та з успіхом переводжено пів процентове оподаткування членів у користь „Рідної Школи, а крім того по кожнім відчиті чи зібранню збирано добровільні датки на „Рідну Школу“.

На всі живіші прояви чи голосніші події нашого культурного й політичного життя „Громада“ відгукувалася, прим. панахида по бл. п. С. Петлюрі. Поза справами чисто адміністраційними присвячено богато уваги самодопомоговій акції, уділюючи відбіднішим товаришам позичок то-що. Відчуваючи недостачу української книжечки — головно белетристики, — засновано бібліотеку для членів Т-ва та прелюмеровано всі важніші українські часописи й журнали, як краєві, так і закордонні.

Спортова секція проявила особливо живу діяльність.

Не маючи змоги обговорити на цьому місці всебічно цілої діяльности Т-ва й поодиноких секцій, годиться підчеркнути поважний хід нарад та серіозне трактування всіх справ, порушуваних на загальних зборах. Замітним та знаменним був рівнож факт терпимости та вирозумілости ворожих подекуди ідеольогічних угрупувань, що дуже рідко буває на студентських зборах. По передискутуванні справ суто льокальних звернено увагу на справи загальнішої натури, які відносяться до загалу українського студентства як складової частини нації.

Висновом цього є отсі резолюції:

1) Уважаючи конечним створення культурного осередка на згаданих українських землях, загальні збори домагаються оснування українського університету у Львові.

2. Стоячи на становищі скоординування всіх сил українського студентства, збори домагаються створення Студентської Централі у Львові.

спустити на неї дощ, поставити шибеницю — всі ці причандали є для нього звичайними театральними реквізитами, необхідними в даній хвилині, коли із сцени йде здоровенна проповідь. Так! Шов, що протестує проти всякої проповідної моралі доказав цього чуда: він проповідує проти неї явно та голосно свою нову, вільну мораль устами одного з героїв песи. Його найближчий приятель молодости, якому він завдячує сюжет своєї першої песи, один з найбільших англійських театральних критиків і теоретиків театру, Віліям Арчер рвав собі волося з голови*), коли бачив як Шов глузує собі із суворих правил найобєктивнішої літературної форми: драматичного мистецтва. Як його справжній друг, він не пощадив його ні в одній своїй критиці, і навіть тоді, коли вже його деякі песи йшли 100 разів з черги при повній авдиторії, повторяв прилюдно, що це не є справжні песи, бо так пес ніхто не писав і не пише...

І з усієї його довгої, інтелігентної аналізи тільки ці останні слова були про Шова неохибно правдиві. Ніхто не писав і не пише так пес, як Шов, який дає волю свому талантові, кепкуючи з усіх норм драматичної форми, так само як суспільних ідей. Ні один драматург не вкладає стільки думок у песу в такій легкій, буцім-то безпретенсіональній формі і ніодин не має таких високих претенсій як він. Хіба старий Толстой, коли хотів своїми творами навертати людство на найдений ним шлях праведника Божого.

Але яка ріжниця в методі! У методі, бо Шов пише песи свідомо, обдумано, мов суспільні статті. Він уважає себе не письменником, а публіцистом. Публіцистом у тому специяльному розумінні: що його цікавлять тільки актуальні питання сучасної доби, до яких розяснення він хоче причинитись. Історія Адама та Еви, Наполеона чи Шекспіра це для нього сюжет до висловлення цілої низки сучасних думок. І коли він починає їх висловлювати, Англійці затуляють собі вуха з обурення. Який талант і яка перевернена голова! — який артист і який небезпечний агітатор, руїнник усього святого! — так кажуть вони собі щиро і не... грають його пес. Вони також щирі: навіщо мають за власні гроші, слухати автора, який увесь час дратує їх до живого своїми імпертиненціями?

(Докінчення буде.)

*) У книжках „Play-Making“, „The Old Drama and the New“.

України), та цю спробу в короткі зліквідовано. Хлібоїдські підприємства з „найрухливішою“ з них—даниловичівською, не вважаючи на великі грошеві втрати, ніде не запустили глибшого коріння—поза приєднанням кільканацяти здеморалізованих одиниць.

Також прибита і затуркана Буковина починає звільна приходити до себе і ладиться ставити чоло румунському бандитизмові, а в Бесарабії віддавна кипить завзята боротьба.

Але світ — на жаль — досі не знає чи не хоче знати про відгалуження тієї смуги, про Закарпатську Україну, або офіційно „Підкарпатську Русь“. Є це забута країна, що страждає у кігтях несовісної чеської бюрократії не менше, як инші складові частини тієї широкої смуги. Із Закарпатської України, яка „добровільно“ приєдналася до чехословацької республики

доходять до нас глухі, але все більш невідрадні вісти.

Закарпатська Україна, якій у злуці з чехословацькою республикою обіцювано золоті гори (з огляду на її важне для Чехословаччини географічне положення), досі перейшла вже дві стадії свого „благополучія“ під чеською владою; стадію „депозиту“ і стадію „автономізму“ та увійшла в третю стадію — чехізації. Єдиним здобутком двох перших стадій є шкільництво, поширення сітки народніх шкіл з одночасним підвищенням освітнього рівня відсталого вчительства та створення середніх шкіл, хоч в „дуалістичному“ напрямку (українсько-російському). Забувши про всі свої автономічні зобовязання, чехословацька влада позавидувала лаврів своїм сусідкам: Польщі й Румунії та вступила на шлях чехізації. На території Закарпаття найшлося найгірше чеське бюрократичне шумовиння, яке з широкими ротами обсіло нещасну і забуту країну. Заткавши пельку кільком місцевим манекінам через наділення їх формальними становищами в адміністрації, фактично обсаджується всі уряди напливово-кольонізаційним чеським елементом. Галицькі Українці, яких там запрошено в першій стадії, сьогодні вважаються „зайдами“ і „приблудами“. Проти них звернена ненависть поліцейсько-бюрократичного чеського елементу і підбехтаних ним Чехами місцевих мадяронських „автохтонів“. Найбільшою журбою і єдиним позитивним завданням чеської бюрократії на Закарпатті це акція в напрямі позбуття Галичан, які — на думку чехізаторів — загрожують величній „культурно“-чехізаторській місії. В країні панує нечуваний поліцейсько-дрібничковий режім. Закарпаття поділено на „сфери впливів“ Чехів і Словаків. Західну частину Закарпаття з Пряшевом прилучено як складову частину до Словаччини,—східну частину під назвою „Підкарпатської Руси“ обсаджено Чехами. Місцевий елемент запрятано глупим язиковим і правописним „вопросом“, щоби відвернути його увагу від чехізаторської політики. Після деякої підготовчої акції вдарено на останній здобуток закарпатських Українців, на шкільництво, використовуючи для цього численний там жидівський елемент. Також під оглядом економічної політики положення Закарпатської України нічим не ріжниться від инших складових частин —так сказатиб— воєнної балтійсько-чорноморської смуги.

Донедавна політика Чехословаччини на Закарпатській Україні грубо відріжнялася від політики Польщі й Румунії у відношенні до „чужоплемінців“. Щонайменше таке було переконання серед нашого громадянства. Чи воно відповідало дійсности, чи тільки це був наслідок зручної чехословацької пропаганди, — не будемо на цьому місці розглядати. Та фактом є, що в останніх часах чехословацька політика приєдналася до денаціоналізаційної політики Польщі й Румунії, а Закарпаття тимчасом автоматично ввійшло у воєнну балтійсько чорноморську смугу. Досі про це ще не знає світ, але думаємо, що з моментом, як закарпатські Українці почнуть ставити опір чехізаційній політиці, а до цього скорше чи пізніше мусить прийти! — забута країна стане відома всьому світові.

Із Закарпатської України.

Свято підкарпатських Русинів, чеська влада й українська еміграція.— Похід на українські прапори.

Ужгород, 10. листопада 1926.

Минувшого місяця був я в Празі, а довідавшись про Український Науковий Зїзд, зайшов також на нього. Я не рахуюся до вчених, то й не беруся до оцінювання виголошених там рефератів чи — як тепер кажуть звідна по кацапськи — „докладів“. Одначе вражала мене инша обставина: Коли співано державні гимни чехословацької республики — опущено наш народній гимн підкарпатських Русинів.

Зауважу, що у нас на Підкарпатській Україні навіть підчас цілком офіціяльних свят грають напр. військові музики всі три гимни тих трьох славянських націй, що входять у склад чехословацької держави. Виходить з того, що й самі чеські урядові сфери признають, що наш підкарпатський гимн до слів Духновича є третім складником загально-державного гимну. Тимчасом в самій Чехії урядові сфери хочуть просто промовчати наше істнування як і те, що ми самі добровільно прилучилися до їх держави як рівні з рівними і тому, граючи чи співаючи державний гимн, грають згл. співають лише чеську і словацьку його части, а підкарпатську — опускають. Є це очевидно великим нетактом і провокацією нашого народу, бо що є державним гимном у нас в Ужгороді, є також державним гимном і в Празі або в Братиславі.

Одначе всі читачі „Діла“ навіть і не додумалися би, хто у тім нарушенні наших прав приходить чеським централістам на поміч і то постійно й консеквентно? Отсе наші українські хори, зложені з Наддніпрянців і Галичан!

Я припускаю, що роблять вони це з несвідомости й недостачі зорієнтування, як це було і з тою нещасною і компромітуючою участю подєбрадських „Соколів“ у чеському сокільському здвизі.

Але щодо ігнорування нашого підкарпатського гимну — то це вже йде трохи задалеко!

Шановні братя Наддніпрянці й Галичане нехай не будуть такі дуже великі язикові пуристи і нехай не беруться з дуже гострим скальпелем до критики тексту нашого гимну. Написав його наш великий патріот Духнович перед 70 роками, так як знав і умів, але він через те не тратить на вартости, а навпаки є для нас з історичного погляду незвичайно цінним. Врештою текст той і так уже відповідно змодернізований — а арія є сама по собі гарна. Той гимн піддержував наших батьків підчас найтяжчих переслідувань Мадярів, той гимн підбадьорував нас у роках 1918—1919, коли ми рішилися вирватись з кігтів мадярських варварів—але щож? Коли приїдемо до столиці держави — чуємо на власні вуха, що Чехи відкидають наш гимн і не вважають його за третю частину державного гимну. Що більше: наші земляки, такі самі Українці, як і ми помагають своїм поступованням чеським централістам в нехтуванні наших почувань! Зауважу, що ту справу вже обговорювано в українській пресі, одначе—як бачу— без успіху! А чи гарно так поводитися з шістьсот тисячами своїх рідних братів, котрим і так уже чеська цензура в Ужгороді заказує називати себе Українцями?

Колиж вже зійшла мова на наше покривдження, то позволю собі наводити тут ось який просто скандальний факт:

Як відомо, наша республика святкує дня 28. жовтня свято свого оснування. В цей день відбуваються в цілій державі святочні походи, перегляд військ, концерти і т. ин. Очевидна річ, що й вивішується тоді хоругви в державних барвах, а у нас, на Підкарпатській Україні, також і в наших національних барвах українських. Так було цілих сім літ — і аж цього року наш преславний віцегубернатор Розсипаль розіслав по місті Ужгороді поліціянтів з припорученням до населення, щоб українських хоругов не вивішувало! Дехто дався застрашити, дехто ні, — одначе вже сам факт є аж достаточно вимовним і характеризуючим політику пана Розсипаля в нашій автономній країні.

Про инші наші болячки напишу в другому листі.

Августин Гойдич.

Радянська Україна.

З досягнень українізації.

Вчора помістили ми уривки з листа, що його одержав з Харкова близький знайомий нашої редакції. Сьогодні містимо ще деякі уривки з другого листа тогож автора:

„За час, відколи я тут, побував я довгенько і в Києві і в Харкові. Наш Золотоверхий дуже гарно виглядає, вже цілком приведений до порядку, а в деяких місцях є навіть кращий, як був давніше. Напр. біля вищих жіночих курсів (а тепер ветеринарного інституту) вся та колись закидана сміттям велика площа обернена в гарний город і получена шляхом з Фундуклеївською. В бувшому царському (тепер: Пролетарському) городі теж зроблено порядок. Б. царська палата перемінена в роскішний сільсько-господарський музей і т. д. Позолота на церквах ще тримається, а знаменитий Рафаїл на дзвіниці Мазепи дальше гудить своїм могутнім металевим голосом. В Софії є та

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Динамітовий лавреат.

Бернард Шов і нагорода Нобля.

Нагороди за талант роздавані найсправедливішим трибуналом не можуть бути справедливіші, ніж нагороди за красу. Чи оцінка твору не є оцінкою краси? Шведська Академія Наук, яка від 26 літ має щороку призначити одну літературну нагороду в спадщині по винахідчику динаміту, Ноблі, зробила світові чимало несподіванок. Бажаючи бути справедливою, вона нагороджувала не тільки славних людей, але й тих, яких хотіла зробити славними. Або бодай багатими. Нагороджувала не тільки одиниці, але й народи, яких літературу хотіла пригадати світові.

Коли таку „нагороду національної заохоти“ дістав Реймонт — усі були здивовані, крім тих, що не бачуть ріжниць між Реймонтом і його чужинними контркандидатами, а навіть Жеромським і Пшибишевським. Коли нині лавреатом стає Шов, а ніхто не дивується, то хіба можна розяснити це тим, що його імення давно заглушило його твори. Бернар Шов є нині найвизначнішим европейським драматургом і одним з найоригінальніших письменників. Він міг був дістати цю нагороду вже на протязі останніх 10 років — не конче аж у 70-ліття своїх уродин. Але те, що вибір паде на нього саме тепер не є, так сказати, „без глибшої причини“. Шов написав минулого року пєсу, грану цього року на всіх европейських сценах з виїмковим успіхом, неподібну до попередніх одною рисою: „Св. Иоанна“ (Жанна д' Арк), хоч як змодернізована (згідно з основним принціпом театру Шова) — не кинула із сцени на суспільність граду затроєних стріл, таких улюблених вічно бунтарським англійським революціонером. „Св. Иоанна“ могла вдоволити одну умовину застережену в запоміті Нобля, який домагався від твору „ідеалізму“.

Нобель як хемік, а навіть поет, мав право не розумітись на літературній критиці. Та в даному випадку важко уявити собі кращого лавреата Нобля як Шова, який працював у тій самісінькій ділянці: винаходив динаміт... ідей. Коли він завтра заявить в інтервю з денникарями, які хмарою обсядуть його, що не бачить в Европі більше заслуженого письменника від себе, то ця відповідь буде така сама щира, якби був щирим його протест обурення і відмова прийняти премію від фонду, що носить імя винахідника такої варварської зброї для імперіялістичних воєн.

Але Шов не відмовиться від великанської нагороди, хоча вона приходить до нього спізнена на 30 літ, коли він уже в силі прегарно жити з пера. Перш усього тому, що Нобель, так само як Шов, вірив у свій динаміт як засіб припинення воєн, а не їх змішення. Далі тому, що Шов належить до незвичайно льогічно, ясно думаючих людей і зробить правильний висновок, що він зуміє вжити одержаний капітал розумніше, ніж письменники, які не служать ніякій суспільній ідеї. Мало є нині письменників, які на протязі всього життя проводили би головні ідеї свого світогляду крізь свої твори з такою послідовністю, живучістю, непохитністю пересвідчень та завзятістю як Шов.

Ці ідеї є пропорціонально протилежні своєю популярністю до популярности творів, в яких є викладені. Шов є ворогом усіх найсвятіших ідеалів сучасної суспільности, яка є піддержувана її більшістю, усіх її традицій, догм і прийнятих форм; він є комуністом, що відкидає насильство і вірить у лібералізм, соціялістом, що сумнівається в розумі більшости, скептиком, що вірить в ідеї гуманности та необхідної суспільної рівности, анархістом-іроністом, який до кожної найяснішої ідеї вміє додати кілька немилосерно щирих застережень.

Його театр є весь критикою істнуючого суспільного ладу, сатирою на його хиби, дивовижні суперечности, фарисейські компроміси і недоцільну безглуздість. Ця критика звернена в першій мірі проти Англії. Шов має ірляндську кров, яка не затихла з обурення і протестує всіма бючками організму проти основних прикмет англійської суспільної психольогії. Ібсен, що почав у своїм театрі боротьбу проти „конвенціональних брехонь“ суспільного середовища творив у своїй драмі два світи: понад реальним кружляв світ символів, над якими могли (коли хотіли) думати ті, що вміли його доглянути крізь реалістичну фабулу. Для Шова така мармурово обєктивна форма видавалась надто штучною, чи пак була непідхожою для його темпераменту. Він був з уродження діячем, не обсерватором і хотів промовляти із сценічної естради тою самою мовою, що на вічу.

Хто хоче промовити до театральних глядачів так, щоби вони його слухали, — ще й на тему фільософічно-суспільних проблєм! — мусить цю публику притягнути якимись ефективними прикрасами. Шов не вагається втягнути на сцену акта льва або олійського вужа